



EUROJUST



**EIROPAS TIESISKĀS
SADARBĪBAS TĪKLS
(EJN)**

Eurojust un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla kopīgais paziņojums par Eiropas izmeklēšanas rīkojuma praktisko piemērošanu

2019. gada jūnijs

Šis paziņojums ir dokuments, kas ir paredzēts, lai atbalstītu to valsts iestāžu darbu, kuras ir atbildīgas par Eiropas izmeklēšanas rīkojuma (EIR) piemērošanu, un tas nav juridiski saistošs.

SATURS

1. Ievads	5
2. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma direktīvas darbības joma	5
2.1. "Ikviens izmeklēšanas pasākums" (3. pants) un "atbilstošie noteikumi" (34. pants).....	5
2.2. Eiropas izmeklēšanas rīkojums visos posmos un/vai pēc tiesvedības stadijas	6
3. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma saturs un forma (5. pants)	7
3.1. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma veidlapas aizpildīšana (A pielikums)	7
3.2. Informācija vai dokumenti, kas izdevējstādei ir vai nav jānodrošina	8
3.3. Veidlapas valoda un tulkošanas aspekti	9
4. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana un nosūtīšana	9
4.1. Iesaistītās kompetentās iestādes (izdevējstāde un apstiprinātāja iestāde).....	9
4.2. Samērīguma pārbaude(6. panta 1. punkts)	10
4.3. Vairāki pasākumi, vairāki Eiropas izmeklēšanas rīkojumi?	10
4.4. Eiropas izmeklēšanas rīkojumu nosūtīšana (7. pants)	10
5. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma atzīšana un izpilde	11
5.1. Iesaistītās kompetentās iestādes	11
5.2. Atzīšana un izpilde (9. pants)	11
5.3. Citāda veida izmeklēšanas pasākumu izmantošana (10. pants).....	12
5.4. Neatzīšanas vai neizpildes pamati (11. pants).....	12
5.5. Steidzami gadījumi.....	13
5.6. Saņemšanas apstiprinājums(16. panta 1. punkts, B pielikums) un termiņi (12. pants, B pielikums).....	13
6. Konkrēti izmeklēšanas pasākumi (22.–31. pants)	14
6.1. Vispārīga informācija	14
6.2. Nopratināšana ar videokonferences palīdzību (24. pants).....	14
6.3. Nopratināšana ar telefonkonferences palīdzību(25. pants)	15
6.4. Informācija par bankas un citām finanšu operācijām (27. pants)	15
6.5. Pierādījumu vākšana reāllaikā(28. pants).....	15
6.6. Telesakaru pārtveršana ar tehnisku palīdzību (30. pants)	15
6.7. Telesakaru pārtveršana bez tehniskas palīdzības (31. pants).....	15
7. Specialitātes princips	16
8. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar citiem instrumentiem	16
8.1. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar iesaldēšanas instrumentiem.....	16
8.2. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar kopējām izmeklēšanas grupām	17
8.3. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar Eiropas apcietināšanas orderi.....	17
8.4. Pārrobežu novērošana	17
9. Eurojust un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla sniegtā palīdzība	18
9.1. Vispārīgas piezīmes.....	18
9.2. Eurojust	18
9.3. Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls	19
Bibliogrāfija	19

1. Ievads

Šā dokumenta mērķis ir praktiķiem sniegt norādījumus par to, kā praktiski piemērot Direktīvu 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu (EIR) krimināllietās (turpmāk "Eiropas izmeklēšanas rīkojuma direktīva" jeb "EIR direktīva")¹. Dokuments ir informācijas apkopojums, kurā ir izcelti jautājumi/problēmas, iespējami risinājumi un paraugprakse, ko *Eurojust* un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls (*EJN*) ir guvis sanāksmēs, dokumentos un lietu izskatīšanā.

Šajā kopīgajā paziņojumā ir izskatīti jautājumi, kas ir identificēti saistībā ar četrām galvenajām EIR aprītes stadijām (izdošanas stadija, nosūtīšanas stadija,

atzīšanas stadija un izpildes stadija), kā arī jautājumi, kas ir saistīti ar EIR direktīvas darbības jomu un tās izmantošanu, ņemot vērā citus līdzpastāvošus juridiskus instrumentus, kompetentās iestādes, EIR saturu, formu un formulējumu un dažu konkrētu izmeklēšanas pasākumu izmantošanu.

Šis kopīgais paziņojums ir uzskatāms par adaptīvu dokumentu, un *Eurojust* un *EJN* ir iecerējuši turpināt tā atjaunināšanu nākotnē.

2. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma direktīvas darbības joma

2.1. "Ikviens izmeklēšanas pasākums" (3. pants) un "atbilstošie noteikumi" (34. pants)

Saskaņā ar EIR direktīvas 34.panta 1. punktu no 2017. gada 22. maija ar EIR direktīvu tiek aizstāti "atbilstošie noteikumi", kādi ir savstarpējas tiesiskās palīdzības (MLA) konvencijās (Eiropas Padomes 1959. gada konvencijā un abos tās papildprotokolos, kā arī 2000. gada Konvencijā par dalībvalstu savstarpēju tiesisko palīdzību).

Termina "atbilstošie noteikumi" interpretācija joprojām sagādā bažas. Dažās dalībvalstīs transponējošajos valsts tiesību aktos ir iekļauts pasākumu kopums, kas neietilpst EIR direktīvas darbības jomā, savukārt citās dalībvalstīs tiek izmantoti ieteikuma tiesību instrumenti (piem., ģenerālprokuratūras izdoti norādījumi). Tā kā nav kopēja Eiropas Savienības (ES) saraksta, ir noskaidrojies, ka attiecībā uz dažiem pasākumiem un noteikumiem dalībvalstīs pastāv dažāda interpretācija un dažkārt rodas domstarpības.

Izņemot Padomes dok. 14445/11, šobrīd nav neviena cita visaptveroša saraksta, kurā tieši būtu norādīti tie noteikumi, kuri tiks aizstāti. ***Eurojust* un *EJN* kopīgajā paziņojumā** ir apkopoti *EJN* kontaktpunktu viedokļi par termina "atbilstošie noteikumi" interpretāciju saskaņā ar EIR direktīvas 34. panta 1. punktu (sk. "*Eurojust/EJN* paziņojumu par "atbilstošo noteikumu" nozīmi un piemērojamo tiesisko režīmu atliktas EIR direktīvas transponēšanas gadījumā").

EIR direktīvas 3. pantā saistībā ar EIR direktīvas darbības jomu ir dota atsauce uz "**ikvienu izmeklēšanas pasākumu**", izņēmums ir kopējas izmeklēšanas grupas (*JIT*) izveide.

Vērtējumā par to, vai būtu jāpiemēro EIR direktīva, varētu palīdzēt šādi kritēriji:

- ▶ rīkojums attiecas uz izmeklēšanas pasākumu, kurā vāc vai izmanto pierādījumus,
- ▶ pasākumu ir paredzējusi vai apstiprinājusi tiesu iestāde un

¹ EIR direktīvu piemēro visām dalībvalstīm, kam tā ir saistoša (26 dalībvalstis, Īrijai un Dānijai tā nav saistoša).

- ▶ pasākums attiecas uz dalībvalsti, kurai EIR direktīva ir saistoša.

Ja kāds no minētajiem kritērijiem nav piemērojams, EIR direktīva nebūs pareizais izmantojamais instruments un tās vietā būtu jāpiemēro cits tiesību instruments. Piemēram, gadījumos, kad pasākums neizraisa ar pierādījumiem saistītas sekas un tā mērķis ir drīzāk tikai procesuāls (piem., procesuālu dokumentu izsniegšana un nosūtīšana), būtu jāizdod savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgums, nevis EIR.

Lai palīdzētu panākt skaidrību EIR direktīvas darbības jomas interpretācijā, *EJN* sekretariāts ir publicējis dokumentu “Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive”, kas praktiķiem ir pieejams *EJN* tīmekļa vietnē.

Kopīga izpratne valda par to, ka EIR direktīva neattiecas uz šādiem pasākumiem:

- ▶ *JIT* izveide un pierādījumu vākšana šādā *JIT*;
- ▶ procesuālu dokumentu izsniegšana un nosūtīšana, ja vien dokumenta piegāde izmeklēšanas pasākumam, uz kuru attiecas EIR, nav **izšķiroša**, – minētajā gadījumā būtu jāpiemēro elastīga pieeja tā iekļaušanai EIR saskaņā ar EIR direktīvas 9. panta 2. punktu;
- ▶ spontāna informācijas apmaiņa (2000. gada *MLA* konvencijas 7. pants);
- ▶ tiesvedības nodošana (Eiropas Padomes 1959. gada konvencijas 21. pants un Eiropas Padomes 1972. gada konvencija);
- ▶ īpašuma iesaldēšana vēlākas konfiskācijas nolūkiem (Pamatlēmums 2003/577/TI par to, kā Eiropas Savienībā izpilda īpašuma vai pierādījumu iesaldēšanas rīkojumus; un no 19.12.2020. – Regula 2018/1805 par iesaldēšanas rīkojumu un konfiskācijas rīkojumu savstarpējo atzīšanu);
- ▶ restitūcija: priekšmeta atgriešana cietušajam (2000. gada *MLA* konvencijas 8. pants);
- ▶ sodāmības reģistra izrakstu vākšana/*ECRIS*;
- ▶ tieša sadarbība starp policijas iestādēm vai
- ▶ tieša sadarbība starp muitas iestādēm.

Viens no noteikumiem, kas praktiķiem ir radījis šaubas, ir *Budapeštas Konvencijas* 19. pants par datorā saglabātu datu meklēšanu un pārņemšanu. Šķiet, ka praktiķu vairākums uzskata, ka šo noteikumu vēl var izmantot, jo tas nav “atbilstošais noteikums”.

(Sk. arī **8. nodaļu “Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar citiem instrumentiem”**).

2.2. Eiropas izmeklēšanas rīkojums visos posmos un/vai pēc tiesvedības stadijas

EIR direktīvas **25. apsvērumā** ir norādīts, ka direktīvā ir izklāstīti noteikumi par to, kā visos kriminālprocesa posmos, tostarp tiesvedības stadijā, veikt izmeklēšanas pasākumus.

EIR piemēro **pierādījumu vākšanai ne tikai procesa izmeklēšanas stadijā, bet arī tiesvedības stadijā**. Turklāt dažās dalībvalstīs EIR piemēro arī pasākumiem, ko veic **sprieduma izpildes laikā** (piem., finanšu izmeklēšanas laikā, kuru veic, lai pēc tam, kad ir pieņemts galīgais lēmums par konfiskāciju, identificētu aktīvus vai vāktu pierādījumus par apstākļiem kādos sprieduma izpilde notiek). Šāda pieeja, proti, izmantot EIR arī **pēc tiesvedības stadijas**, ir saistīta arī valsts tiesu 4. lpp. no 18 sistēmu, kurā kriminālprocesa koncepcijā ietilpst arī izpildes stadija.

(Sk. arī **6.2. nodaļu “Nopratināšana ar videokonferences palīdzību”** un **8.3. nodaļu “Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar Eiropas apcietināšanas orderi”**).

3. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma saturs un forma (5. pants)

3.1. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma veidlapas aizpildīšana (A pielikums)

EIR standartveidlapa (A pielikums), kas ir pieejama visās valodās, tika ieviesta, lai mudinātu uz vienkāršību un efektivitāti, uzsverot EIR direktīvas garu un savstarpējas atzišanas koncepciju. Veidlapas mērķis ir vienkāršot formalitātes, uzlabot kvalitāti un samazināt tulkošanas izmaksas.

Tomēr praktiski, aizpildot A pielikumu, ir saskārušies ar vairākām problēmām

- ▶ EIR dažkārt ir pārāk īsi, un tajos trūkst pamatinformācijas (piem., nepietiekama ir informācija par to, kāpēc pasākums ir izmeklēšanai vajadzīgs, trūkst datumu, nav informācijas par skartajām personām vai izmeklējamie fakti ir aprakstīti nepietiekami, līdz ar ko, piemēram, ir pārāk sarežģīti veikt abpusējas sodāmības pārbaudes). Minētas situācijas dēļ tiek sākota konsultāciju procedūra, kurai ir vajadzīgi lūgumi pēc papildinformācijas saskaņā ar EIR direktīvas 11. panta 4. punktu.
- ▶ EIR direktīvu transponējošo valsts tiesību aktu pielikumos izmantotais formulējums **ne vienmēr pilnībā atbilst** EIR oficiālajos pielikumos izmantotajam formulējumam. Šādas situācijas dēļ var rasties apjukums un kavējumi; tāpēc vienmēr būtu jāizmanto EIR direktīvā iekļautā veidlapa.
- ▶ Tā kā nav **atzīmju lauciņu dažiem izmeklēšanas pasākumiem, piemēram**, meklēšanai, e-pierādījumu sniegšanas rīkojumiem un EIR attiecībā uz tiesu ekspertīzes pierādījumiem, rodas nepieciešamība minētos izmeklēšanas pasākumus aprakstīt brīva teksta lauciņā.
- ▶ **Nav atzīmes/iedaļas, kur norādīt**, ka veidlapā ir vairāki dažādi **pielikumi**.
- ▶ Rodas grūtībastad, ja, piemēram, **ir skartas vairākas personas** vai ja izpildes dalībvalstī **reģionālā līmenī ir iesaistītas vairākas kompetentās iestādes**

(tomēr izpildes dalībvalsts ir atbildīga par to, lai visas attiecīgās valsts iestādes tiktu laikus iesaistītas saskaņā ar minētās valsts tiesību aktiem).

- ▶ Rodas grūtības, ja **tiek prasīti vairāki pasākumi** (īpaši attiecībā uz C un I iedaļu). (Sk. arī **4.3. nodaļu "Vairāki pasākumi, vairāki Eiropas izmeklēšanas rīkojumi?"**)

Paraugprakse

- ▶ Kopumā izdot tikai **vienu EIR** ir vēlams gadījumos, kad vairāki pasākumi ir jāizskata vienai kompetentajai izpildiestādei. Tomēr dažkārt var būt ieteicams izdot **vairākus EIR**. (Sk. arī **4.3. nodaļu "Vairāki pasākumi, vairāki Eiropas izmeklēšanas rīkojumi?"**)
- ▶ Lai izvairītos no ne bis in idem principa pārkāpšanas, ir ieteicams EIR **minēt aizdomās turētā/-o vārdus**, pat ja veidlapā nav speciāli šai informācijai paredzētas vietas.
- ▶ Praktiķiem ir ieteicams rīkoties saskaņā ar **EJN tīmekļa vietnē** doto **kompendiju**.
- ▶ Gadījumos, kas attiecas uz **telesakaru pārtveršanu un/vai meklējumiem**, vai tad, ja EIR attiecas uz kādu **piespiedu pasākumu**, A pielikumā dotajai informācijai vajadzētu būt konkrētai un detalizētai, jo parasti EIR nav pievienoti nekādi pavaddokumenti. Praktiķiem būtu skaidri jānorāda, piemēram, EIR izsniegšanas iemesli attiecīgajā konkrētajā gadījumā un tas, ko ar pasākumu izpildi cer uzzināt/atrast/panākt.
- ▶ **B iedaļa** (steidzamība) būtu jāaizpilda tika pēc rūpīgas apsvēršanas gadījumos, kad patiešām ir vajadzīga steidzamība, piemēram, ja persona ir apcietinājumā; tuvojas pratināšanas datumi; drīz beigsies elektroniska pierādījuma termiņš; pastāv noilguma piemērošanas risks; tas ir jākoordinē ar citiem lūgumiem un pasākumiem; vai drīz beigsies pagaidu pasākumu termiņš. Turpretim gadījumi nebūtu uzskatāmi par steidzamiem tad, ja izdevējas

dalībvalsts iestādes vienkārši vēlas paātrināt lietas izskatīšanu. (Sk. arī 5.5. **nodaļu "Steidzami gadījumi"**).

► **C iedaļa** (Veicamais/-ie izmeklēšanas pasākums/-i) izmanto, lai aprakstītu vajadzīgos pasākumus. Izdevējietādei ir jābūt cik vien iespējams precīzai. Ja lūgums tiek iesniegts, lai nopratinātu liecinieku/cietušo/aizdomās turēto, izdevējietādei būtu jāpalīdz, iekļaujot jautājumu sarakstu vai nu pašā C iedaļā vai kādā no EIR pievienotajiem pielikumiem.

► **D iedaļa** (Saikne ar kādu agrāku EIR) var izmantot ne tikai, lai norādītu uz agrākiem EIR, bet plašākas interpretācijas kontekstā arī, lai sniegtu relevantu informāciju par iepriekšējiem vai turpmākiem tiesiskās sadarbības lūgumiem, kas ir saistīti ar attiecīgo EIR, piemēram, par gaidāmiem EIR vai par rīkojumiem savstarpējas atzišanas jomā (Eiropas apcietināšanas orderiem (EAW), iesaldēšanas rīkojumiem, utt.), savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgumiem, vai par *JIT*, tostarp par *JIT*, kas ir kopīgas ar citām valstīm daudzpusējas koordinācijas shēmu kontekstā. D iedaļa īpaši būtu jāizmanto, ja vienā un tajā pašā lietā uz vairākām valstīm ir izsūtīti vairāki EIR un pastāv vajadzība tos koordinēt un/vai ja uz vienu un to pašu valsti vienlaikus ir nosūtīti vairāki EIR, kā atkāpe no principa, ka jānosūta tikai viens EIR neatkarīgi no tā, cik pasākumu ir jāveic.

► **E iedaļa** (Attiecīgās personas identitāte) būtu jāizmanto tās personas/to personu identifikācijai, uz ko attiecas izmeklēšanas pasākums (ne obligāti apsūdzētā (-ās)/aizdomās turētā (-ās) persona (-as)).

► **G iedaļa** (EIR izdošanas iemesli) būtu jāizmanto, lai sniegtu faktu apkopojumu un identificētu nodarījumā aizdomās turētos, izmantojot īsus, skaidrus teikumus, kas dod iespēju precīzi pārbaudīt abpusējo sodāmību, un lai nodrošinātu skaidru to saikņu aprakstu, kādas pastāv starp nodarījumu un/vai nodarījumā aizdomās turētājiem, skartajām personām un prasītājiem izmeklēšanas pasākumiem.

► **I iedaļa** (Izpildei vajadzīgās formalitātes un procedūras) tiek izmantota, lai sniegtu informāciju par formalitātēm un procedūrām, kādas ir jāievēro saskaņā ar izdevējas dalībvalsts tiesību aktiem, un lai paskaidrotu, kā izpildietādei šādas formalitātes un procedūras ir jāveic. I iedaļu arī izmanto, lai precizētu, vai EIR izpildē ir vajadzīga izdevējvalsts amatpersonu klātbūtne. Šī iedaļa dod arī iespēju ieinteresētajām personām būt uz vietas saskaņā ar Eiropas Padomes 1959. gada konvencijas 4. pantu.

► **K iedaļa** (Ziņas par iestādi, kas izdevusi EIR) izmanto, lai sniegtu informāciju par izdevējietādi (biroja e-pasta adrese; alternatīva iestāde, ja tas ir vajadzīgs; un cita noderīga informācija, piemēram valodu prasme, iestāde, kas ir atbildīga par pierādījumu vai apcietinātās personas nodošanas praktiskajiem aspektiem (pagaidu pārvešana)).

3.2. Informācija vai dokumenti, kas izdevējietādei ir vai nav jānodrošina

Ar EIR direktīvas 5. pantu par EIR saturu un formu netiek izvirzītas nekādas juridiskas prasības valsts iekšējam tiesas nolēmumam, kas ir jāmin vai jāpievieno EIR². Pat ja tas tiesību aktos netiek prasīts, tomēr informatīvos nolūkos var būt noderīgi **pievienot valsts iekšējo rīkojumu** atkarībā no attiecīgā gadījuma: piemēram, ja tiek lūgts piespiedu pasākums, lai paskaidrotu šā pasākuma juridiskos iemeslus, īpaši tad, ja arī izpildes dalībvalstij ir jāizdod tiesas rīkojums.

Izpildot EIR, dažos gadījumos valstu mazākumā ar to tiesību aktiem vēl joprojām tiek prasīts, lai izpildvalsts EIR pievienotu iekšēju valsts rīkojumu, piemēram, ja tiek iesniegts lūgums pārtvert telesakarus. Tādos gadījumos ir jāpiemēro pragmatiski risinājumi, piemēram, EIR ir jābūt vienkāršam un tam ir jāpievieno (garāks) iekšējs valsts rīkojums ar tulkojumu vai bez tā.

2 Citādāk nekā Eiropas apcietināšanas ordera pamatlēmuma 8. panta 1. punkta c) apakšpunktā (šā noteikuma interpretācijai sk. ES Tiesas *Bob Dogi* spriedumu lietā 241/15) EIR direktīvas 5. pantā netiek dota nekāda atsauce uz tam pamatā esošu tiesas nolēmumu.,

3.3. Veidlapas valoda un tulkošanas aspekti

Lai samazinātu ar tulkošanu saistītu aspektu skaitu, EIR direktīvas 5. panta 2. punktā ir paredzēts, ka dalībvalstis **norāda, kādas vēl citas oficiālās ES valodas** papildus attiecīgās dalībvalsts oficiālajai (-ām) valodai (-ām) var izmantot gadījumos, kad attiecīgā dalībvalsts ir izpildvalsts. Lai gan vairākums dalībvalstu ir piekritušas papildu valodai (tā bieži, bet ne vienmēr ir angļu valoda), dažas dalībvalstis ir norādījušas, ka, neraugoties uz formulējumu EIR direktīvā, tās piekritīs izmantot tikai pašu valsts oficiālo valodu vai ka tās piekritīs izmantot angļu valodu tikai steidzamos gadījumos.

Problēmas, kas ir radušās: ir izskanējušas sūdzības par tulkojumu kvalitāti. Gadījumos, kad EIR nav pievienots izdevējas dalībvalsts valodā, izpildiestāde lūguma neskaidrās daļas nevar pārtulkot valsts iekšienē..

Apzinātā paraugprakse: EIR ir tiesas rīkojums un tādēļ tam ir jābūt izdotam un parakstītam izdevējas dalībvalsts valodā/-ās. Tulkošanai **vienmēr būtu**

jāizmanto oficiālā EIR veidlapa/paraugs izpildes dalībvalsts valodā. Tulko tikai tās veidlapas daļas, kuras izpildiestāde ir aizpildījusi, lai izvairītos no apšaubāmiem un neoficiāliem/nepareiziem tulkojumiem. *EJN* tīmekļa vietnes kompendijā tiek piedāvāta automātiska funkcija veidlapas "statisko" daļu tulkošanai. EIR veidlapas (A, B un C pielikums) ir pieejamas visās ES valodās *Word* formātā *EJN* tīmekļa vietnes tiesu bibliotēkā. (Sk. A pielikumu vai "Eiropas izmeklēšanas rīkojums – veidlapas", lai atrastu A, B un C pielikumu.)

Būtu jāuzskata, ka **EIR, kas ir nosūtīts bez tulkojuma**, "nav aizpildīts pilnībā" saskaņā ar EIR direktīvas 16. panta 2. punkta a) apakšpunktu. Šādā situācijā izpildiestādei būtu jāinformē izdevējiestāde, ka EIR "nav aizpildīts pilnībā", nevis jāsūta tas atpakaļ vai jāizturas pret to kā "neesošu".

EJN dokumentā "Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive" ir sniegta noderīga informācija par valodām, ko piekrīt izmantot, tostarp steidzamos gadījumos, ja tādi ir.

4. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma izdošana un nosūtīšana

4.1. Iesaistītās kompetentās iestādes (izdevējiestāde un apstiprinātāja iestāde)

EIR direktīvā izdošanas stadija ir "tiesiskota", prasot, lai EIR izdotu tiesnesis, tiesa, izmeklēšanas tiesnesis vai prokurors, kas ir kompetents attiecīgajā lietā (tiesu iestāde kā **izdevējiestāde**), vai prasot, lai EIR apstiprinātu kāda no minētajām iestādēm (tiesu iestāde kā **apstiprinātāja iestāde**). Sk. EIR direktīvas 2. panta c) punktu.

Saskaņā ar EIR direktīvas 7. panta 3. punktu noderīgas administratīvajos uzdevumos var būt centrālās iestādes, kas palīdz tiesu iestādēm. Dažās dalībvalstīs

centrālā iestāde veic papildu pienākumus, piemēram, apcietināto pārvešanā un piedaloties nolīgumos par izmaksām.

Izpildiestādes parasti paļaujas uz savstarpēju uzticēšanos jautājumā, vai kompetentā iestāde attiecībā uz **apstiprināšanu** ir izdevējiestāde vai apstiprinātāja iestāde. Tomēr apstiprināšanu var veikt, ievērojot EIR direktīvas 9. panta 3. punktu. *EJN* dokuments "Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive" var palīdzēt vērtējumā, vai kompetentā iestāde ir izdevusi vai apstiprinājusi saņemto EIR.

(Sk. arī **5.5. nodaļu "Steidzami gadījumi"**).

4.2. Samērīguma pārbaude (6. panta 1. punkts)

Nosacījumi, kas izdevējistādei ir jāapstiprina (EIR direktīvas 6. pants):

- ▶ Izdevējai dalībvalstij ir jāpārbauda, vai pasākums ir **vajadzīgs un samērīgs**.
- ▶ Izdevējai dalībvalstij ir jāpārbauda, vai pasākumu **tādos pašos apstākļos būtu iespējams norīkot līdzīgā vietējā lietā**.

EIR direktīvā samērīguma pārbaude ir atstāta izdevējistādes ziņā (EIR direktīvas 6. panta 1. punkts), tomēr, ja izpildiestādei ir iemesls uzskatīt, ka šis nosacījums nav izpildīts, tā var apspriesties ar izdevējistādi (EIR direktīvas 6. panta 3. punkts).

Šāda situācija var rasties, ja nodarījums nav pietiekami sīki aprakstīts vai ja prasītais izmeklēšanas pasākums ir pārāk plašs un grūti pamatojams, vai ja pasākums nav pietiekami konkrēti aprakstīts, lai varētu pareizi novērtēt.

Šo **apspriešanās mehānismu** var izmantot, lai sniegtu relevantu informāciju un lai izvairītos no riska vēl vairāk kavēt izpildi. Pēc apspriešanās izdevējistāde var arī nolemt atsaukt EIR.

Ar izmaksām saistīti aspekti un maznozīmīgi nodarījumi: Lietas, kas ir saistītas ar izmaksām, kas "uzskatāmas par īpaši augstām", var risināt ar apspriešanās mehānismu, kas ir iekļauts saskaņā ar EIR direktīvas 21. panta 2. punktu. Pastāv dažādi viedokļi par lietām, kas ir saistītas ar izmaksām, kuras pašas par sevi nav īpaši augstas, bet kuras ir saistītas ar **maznozīmīgiem nodarījumiem** un kuras atkārtotā gadījumā var radīt lielas izmaksas. Tomēr EIR direktīvā ir izsmēļoši izskatīti neatzīšanas iemesli, un ar izmaksām saistītus apsvērumus nevar izmantot par neatzīšanas iemeslu.

4.3. Vairāki pasākumi, vairāki Eiropas izmeklēšanas rīkojumi?

Ja lūdz veikt vairākus pasākumus, tiem **principā** vajadzētu būt iekļautiem **vienā EIR**. Tomēr atkarībā no lietas būtības un tvēruma, ieteicama būtu **cita pieeja**. Vērā varētu ņemt šādus apsvērumus:

- ▶ **Konfidencialitātes aspekti un atklāšanas risks:** var būt izdevīgi izmantot atsevišķus EIR, lai novērstu iespēju, ka daļa informācijas tiek atklāta aizdomās turētajiem un ka tas varētu apdraudēt citu pasākumu izpildi.
- ▶ **Lietas sarežģītība:** sarežģītās lietās, kurās ir vajadzīgi dažādi pasākumi attiecībā uz dažādām fiziskām un juridiskām personām ar dažādu statusu tiesvedībā, kopīgi ir jā rūpējas, lai starp dažādām A pielikuma iedaļām (īpaši starp C, D, E, G, H un I iedaļu) būtu iekšēja saskaņa un konsekvence. Šā iemesla dēļ izdevīga izvēle varētu būt izdot vairākus EIR viena vienīga EIR vietā.
- ▶ **Par EIR izpildi ir atbildīgas dažādas iestādes:** šādā gadījumā var būt vajadzīgi vairāki EIR. Tomēr dažās valstīs tiek uzskatīts, ka tas ir iekšējs jautājums un ka drīzāk izpildes dalībvalstij vajadzētu būt atbildīgai par darba sadali nevis lūgt atsevišķus EIR.

4.4. Eiropas izmeklēšanas rīkojumu nosūtīšana (7. pants)

Nosūtīšana (EIR direktīvas 7. pants)

Tieši no izdevējistādes uz izpildiestādi (neskarot centrālo iestāžu izraudzīšanu).

Atkarībā no lietas būtības, sarežģītības un steidzamības tiek izmantoti **dažādi kanāli**, lai paātrinātu EIR nosūtīšanu un nodrošinātu autentiskumu. Starp tiem ir *Eurojust*, *EJN* kontaktpunkti un tiesneši koordinatori.

Īpaši svarīgs ir drošs sakaru tīkls, kad dod iespēju droši nosūtīt EIR. Šim nolūkam Eiropas Komisija pašreiz izstrādā **drošu tiešsaistes portālu** (digitāla e-pierādījumu apmaiņas sistēma; gaidāms, ka izmēģinājuma versija būs izveidota un darbosies 2019. gada beigās). Šis portāls būs platforma ar

drošu sakaru kanālu, pa kuru digitāli apmainās ar EIR un ES tiesu iestāžu atbildēm.

Turklāt EIR var iesniegt pa **Eurojust drošo savienojumu** (tomēr ne visas dalībvalstis tam ir pievienotas un saziņa ir iespējama tikai starp valsts

iestādi un *Eurojust*, nevis starp valstu iestādēm) un pa **EJN drošo telesakaru savienojumu** (*EJN* lēmuma 9. pants un EIR direktīvas 7. panta 4. punkts). Tomēr drošais savienojums nav piemērots tiešiem sakariem starp kompetentajām iestādēm.

5. Eiropas izmeklēšanas rīkojuma atzīšana un izpilde

5.1. Iesaistītās kompetentās iestādes

EIR direktīvas 2. panta d) punktā **izpildiestāde** ir definēta kā *"iestāde, kurai ir kompetence atzīt EIR un nodrošināt tā izpildi"*.

Ja **EIR tiek nosūtīts nepareizajai iestādei izpildvalstī**, tad tas būtu nevis jānosūta atpakaļ, bet jāpārsūta pareizajai izpildiestādei saskaņā ar EIR direktīvas 7. panta 6. punktu; šāda situācija būtu jānorāda B pielikumā.

Dažas dalībvalstis ir izveidojušas centralizētu **saņēmējierādītājus**, t. i., tiesu iestādi, kas saņem un – ja ir kompetenta – atzīst EIR un pēc tam piešķir EIR kompetentajai izpildiestādei izpildei.

Apzinātā paraugprakse:

- ▶ kompetentās izpildiestādes un attiecīgās kontaktinformācijas identificēšanas nolūkos ar sīkaku informāciju var iepazīties Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla atlantā (*EJN Atlas*);
- ▶ ja dažādos ģeogrāfiskajos apgabalos ir paredzēti vairāki pasākumi un izpildvalstij nav centrālās saņēmējierādītājus, izdevējierādītādei būtu jāinformē attiecīgās izpildiestādes par to, ka valstī pastāv dažādi prasīto pasākumu veidi.

5.2. Atzīšana un izpilde (9. pants)

Atzīšana un izpilde (EIR direktīvas 9. pants)

Noteikums:

- ▶ **pienākums izpildīt** (EIR direktīvas 1. pants),
- ▶ **"nepasot nekādas papildu formalitātes"** (EIR direktīvas 9. panta 1. punkts), BET ar nosacījumu, ka to ir **atzinusi** izpildiestāde.

Izpildei piemērojamie tiesību akti

Izpildi reglamentē izpildes dalībvalsts tiesību akti.

BET izpildiestāde ievēro formalitātes un procedūras, ko *nepārprotami norādījusi* izdevējierādītājus, "ja minētās formalitātes un procedūras nav pretrunā izpildvalsts tiesību pamatprincipiem".

EIR direktīvas 9. panta 1. punktā ir noteikts, ka izpildiestāde **atzīst** EIR, **"nepasot nekādas papildu formalitātes"**, un nodrošina tā izpildi. Tādējādi EIR direktīva neļauj veikt lietas materiālu plašu izpēti izpildvalstī. Tomēr ir jāveic dažas pārbaudes. (*Sk. arī* EIR direktīvas 10. panta 3. punktu un 11. pantu.)

Izpildiestādēm, cik vien iespējams, būtu jāievēro formalitātes un procedūras, ko nepārprotami norādījušas izdevējierādītājus (EIR direktīvas 9. panta 2. punkts), bet EIR būtu jāizpilda "tieši tāpat un atbilstīgi tādiem pašiem nosacījumiem kā tad, ja attiecīgo izmeklēšanas pasākumu būtu prasījis kāda izpildvalsts iestāde" (EIR direktīvas 9. panta 1. punkts).

5.3. Citāda veida izmeklēšanas pasākumu izmantošana (10. pants)

Citāda veida izmeklēšanas pasākumu izmantošana (EIR direktīvas 10. pants):

- ▶ ja pasākums izpildes dalībvalstī **nepastāv** un nav viens no EIR direktīvas 10. panta 2. punktā iekļautajiem pasākumiem (piemēram, pasākumi, kas nav piespiedu pasākumi);
- ▶ ja pasākums **nebūtu pieejams** līdzīgā vietējā lietā vai
- ▶ ja ar pasākumu, **kas prasa mazāku iejaukšanos**, varētu sasniegt tādu pašu rezultātu.

EIR direktīva samērīguma pārbaudi atstāj izdevējiestādes ziņā (sk. **4.2. nodaļu. Samērīguma pārbaude**), bet paredz arī to, ka izpildiestāde var **izmantot citu izmeklēšanas pasākumu, ja ar šo citu izmeklēšanas pasākumu var sasniegt tādu pašu rezultātu, taču ar līdzekļiem, kas prasa mazāku iejaukšanos** (EIR direktīvas 10. panta 3. punkts), piemēram, ar e-pierādījumu sniegšanas rīkojumu tā vietā, lai izdarītu kratīšanu dzīvesvietā.

Konstatētā problēma: ja iesaistītajās dalībvalstīs pastāv dažādi juridiskie priekšnosacījumi izmeklēšanas pasākumiem.

Paraugprakse: lai novērstu nevajadzīgu apspriešanos un kavēšanos starp izpildiestādī un izdevējiestādī, pēdējā minētā iestāde var izmantot EIR, lai norādītu, ka var pieņemt pasākumus, kas prasa mazāku iejaukšanos (kas rada tādu pašu rezultātu).

EIR direktīvas 10. panta 2. punkts attiecas uz izmeklēšanas pasākumiem, kuriem vienmēr jābūt pieejamiem saskaņā ar izpildvalsts tiesību aktiem, tādiem kā **pasākumi, kas nav piespiedu pasākumi**, kā noteikts izpildvalsts tiesību aktos (EIR direktīvas 10. panta 2. punkta d) apakšpunkts). Lielākajai daļai dalībvalstu valsts tiesību aktos nav definēti "pasākumi, kas nav piespiedu pasākumi", un tās aplūko šo terminu kā plaši lietotu jēdzienu, kas definēts ikdienas juridiskajā valodā un ietver pasākumus, kuri neietekmē pamattiesības un kuriem tiesas nolēmums bieži vien nav vajadzīgs (sk. arī 16. apsvērumu).

5.4. Neatzīšanas vai neizpildes pamati (11. pants)

Neatzīšanas/neizpildes pamati (EIR direktīvas 11. pants):

- a) imunitāte vai privilēģijas**, rkas padara EIR **izpildi neiespējamu**. Var ietvert aizsardzību, ko piemēro medicīniskām un juridiskām profesijām. Var arī ietvert – pat tad, ja nav privilēģiju vai imunitātes *stricto sensu*, – noteikumus par preses brīvību un vārda brīvību (20. apsvēruma);
- b) ja izpilde kaitētu būtiskām valsts drošības interesēm;**
- c) administratīvajos procesos vai citos procesos, ko ierosinājušas tiesu iestādes, ja lēmums var dot pamatu tiesvedības ierosināšanai krimināltiesā un ja pasākums nebūtu atļauts** līdzīgā vietējā lietā;
- d) ne bis in idem** principa pārkāpums;
- e) ja EIR attiecas uz nodarījumu, kas daļēji paveikts** izpildvalstī, bet šajā valstī **netiek uzskatīts par noziedzīgu nodarījumu;**
- f) pamattiesību pārkāpums;**
- g) abpusēja sodāmība** (ar izņēmumiem – D pielikums);
- h) izpildvalsts tiesību aktos izmeklēšanas pasākuma izmantošana ir atļauta vienīgi saistībā ar nodarījumu sarakstu vai kategoriju, vai sliksni, kas neietver nodarījumu, uz kuru attiecas EIR.**

EIR direktīvas 11. panta 4. punkts: **pienākums apsprieties** attiecībā a), b), d), e) un f) apakšpunktu, pirms tiek pieņemts lēmums neatzīt vai neizpildīt EIR.

Neatzīšanas vai neizpildes pamati, ko paredz EIR direktīva (11. pants un citi iemesli, kas minēti EIR direktīvas IV nodaļā), ir iekļauti **izsmeljošā sarakstā**, kas ir jāinterpretē sašaurināti, jo šie pamati ir

izņēmums no savstarpējās atzīšanas principa. Tādēļ saskaņā ar EIR režīmu nav iespējams atteikt EIR izpildi, izmantojot pamatus, kas nav iekļauti šajā sarakstā, tādus kā, piemēram, iespēju princips.

5.5. Steidzami gadījumi

Steidzamos gadījumos EIR direktīvā paredzētās formalitātes var būt īpaši sarežģītas, piemēram, nodrošināt, ka parakstītā EIR veidlapa tiek nosūtīta oriģinālvalodā un pārtulkota izpildes dalībvalstij pieņemamā valodā vai ka valsts svētku dienās vai nedēļas nogalēs tiek ievērots apstiprināšanas process. EIR direktīva neregulē pagaidu pasākumus, kas veicami pirms EIR izdošanas.

Paraugprakse attiecībā uz steidzamiem gadījumiem

- ▶ Steidzamos gadījumos ir ieteicama pēc iespējas drīzāka saziņa ar izpildiestādi, lai izvērtētu ieteiktās dažādās iespējas, – vēlams, savlaicīgi iesaistot **Eurojust** vai **EJN kontaktpunktus**.
- ▶ Dažās dalībvalstīs steidzamos gadījumos tiek pieņemti **lūgumi pa e-pastu, faksu vai pat telefonu**, pirms tiek nosūtīts pats EIR. Dažās situācijās risinājums varētu būt **2000. gada MLA konvencijas 7. pants** par spontānu informācijas apmaiņu.
- ▶ Tomēr dažas dalībvalstis, kas nav norādījušas kādu citu tām pieņemamu oficiālo valodu, ievērojot EIR direktīvas 5. panta 2. punktu, pieņems steidzamu EIR angļu valodā ar noteikumu, ka tam drīzumā sekos arī pārtulkotais EIR.
- ▶ Ja ir vajadzīgs EIR apstiprinājums, dažas dalībvalstis steidzamos gadījumos vēlas veikt dažus **sākotnējos pasākumus, lai gūtu pierādījumus** pat pirms apstiprinātā EIR saņemšanas. Minētajos gadījumos ir vajadzīgs e-pasts ar īsu rakstisku kopsavilkumu par faktiem. Turklāt dažas dalībvalstis pieņems no kompetentās apstiprinātājas iestādes e-pasta apstiprinājumu, ja apstiprinātāja iestāde nav pieejama, lai parakstītu EIR.
- ▶ **EJN dokuments "Competent authorities, languages accepted, urgent matters and scope of the EIO Directive"** (Kompetentās iestādes, pieņemamās

valodas, steidzami jautājumi un EIR direktīvas darbības joma) ietver informāciju par steidzamiem jautājumiem katrā dalībvalstī, piemēram, par apmēru, kādā izmantojama angļu valoda, un e-pasta izmantošanu kā pirmo soli.

5.6. Saņemšanas apstiprinājums (16. panta 1. punkts, B pielikums) un termiņi (12. pants, B pielikums)

B pielikuma izmantošana, lai apstiprinātu EIR saņemšanu, ir obligāta (EIR direktīvas 16. panta 1. punkts); B pielikums ir jāaizpilda un jānosūta izdevējiestādei katru reizi, kad tiek saņemts EIR. Kad saņēmējiestāde nosūta EIR citai iestādei izpildei, šī informācija būtu jāiekļauj B pielikumā, un izdevējiestādei pēc tam būtu jāsazinās ar šo citu iestādi tieši. B pielikumu var izmantot arī, lai informētu izdevējiestādi par datumu, kurā būtu jāsākas termiņa tecējumam.

Obligātie termiņi (EIR direktīvas 12. pants):

Lēmuma pieņemšana par atzīšanu vai izpildi un pasākuma izpilde notiek **"tikpat ātri un ar tādu pašu prioritāti kā līdzīgā vietējā lietā"**.

▶ Obligātie termiņi

- Lēmuma pieņemšanai par atzīšanu vai izpildi (30 dienas + 30 dienas) un
- pasākuma veikšanai (90 dienas pēc lēmuma par atzīšanu vai izpildi).

▶ Pagaidu pasākumi (32. pants)

- Lēmums, ja iespējams, 24 stundu laikā pēc EIR saņemšanas.

Tāpat kā citi savstarpējas atzīšanas instrumenti, arī EIR direktīva paredz **termiņus** atzīšanai vai izpildei un izmeklēšanas pasākuma/-u veikšanai. EIR direktīvas 12. panta 6. punkts paredz, ka gadījumos, kad izpildiestādei nav iespējams ievērot termiņu, tā informē izdevējiestādi par kavēšanās iemesliem, un apspriežas ar izdevējiestādi par piemērotu laiku izmeklēšanas pasākuma/-u veikšanai. Tādējādi EIR izpilde tiek atlikta. Kavēšanās nekādā gadījumā nedrīkstētu būt par pamatu vai iemeslu neizpildei.

Gadījumi, kas ietver e-pierādījumus un īsus datu glabāšanas termiņus: EIR direktīva paredz iespēju veikt tā saukto **pagaidu pasākumu ļoti steidzamās situācijās** (EIR direktīvas 32. pants) nolūkā provizoriski nepieļaut tādu priekšmetu (tostarp datu) iznīcināšanu, pārveidošanu, pārvietošanu, nodošanu

vai atbrīvošanos no tiem, kurus varētu izmantot kā pierādījumus. Šajā situācijā izpildiestāde lemj par pagaidu pasākumu un attiecīgo lēmumu nosūta pēc iespējas ātrāk un, ja vien tas ir praktiski iespējams, 24 stundu laikā. Būs vajadzīga savlaicīga koordinēšana un tiesu iestāžu iesaiste.

6. Konkrēti izmeklēšanas pasākumi (22.–31. pants)

6.1. Vispārīga informācija

EIR direktīva paredz vairākus konkrētus izmeklēšanas pasākumus saskaņā ar EIR direktīvas 22.–31. pantu.

6.2.–6.7. nodaļa ietver pieredzi, ko *Eurojust* un *EJN* guvis attiecībā uz dažiem izmeklēšanas pasākumiem. Tomēr tās neietver visaptverošu pārskatu, jo ir pieejama tikai ierobežota informācija par dažiem izmeklēšanas pasākumiem, tādiem kā apcietināto personu pārvešana uz laiku (EIR direktīvas 22. pants) un slēptā izmeklēšana (EIR direktīvas 29. pants).

6.2. Nopratināšana ar videokonferences palīdzību (24. pants)

EIR direktīvas 24. pants paredz iespēju **nopratināt aizdomās turētos/apsūdzētos ar videokonferences palīdzību**. Dažu valstu īstenošanas tiesību akti atļauj nopratināt aizdomās turēto vai apsūdzēto ar videokonferences palīdzību tikai tad, ja persona piekrīt ("nepiekrīt"; obligāts pamats neatzīšanai), savukārt citu valstu īstenošanas tiesību akti ir mazāk stingri ("var" nepiekrīt; fakultatīvs pamats neatzīšanai).

EIR direktīvas 24. panta 1. punkts paredz arī iespēju **nopratināt "lieciniekus" vai "ekspertus", izmantojot videokonferenci**. Lai arī "cietušie" netiek skaidri minēti un saskaņā ar dažu valstu tiesību sistēmām "cietušie" nav "liecinieki" (dažādas procesuālās tiesības un pienākumi; nav pienākuma liecināt vai runāt patiesību), šķiet, ka vairums dalībvalstu piekrīt, ka tām ir piemērojams EIR direktīvas 24. pants.

Nopratināšana ar videokonferences palīdzību tiesvedības stadijā: ir izvirzīts jautājums par to, vai EIR varētu izmantot nolūkā nopratināt apsūdzētos tiesas procesā un tādējādi arī kā garantiju apsūdzētā dalībai lietas izskatīšanā tiesā kriminālprocesā tā vietā, lai izmantotu pārvešanu uz laiku. 25. apsvērums apliecina, ka EIR direktīva aptver visus kriminālprocesa posmus, tostarp tiesvedības posmu. Nopratināšanu ar videokonferences palīdzību tiesvedības stadijā – šajā specifiskajā kontekstā – noteikti neizmantos tās dalībvalstis, kuru tiesību akti paredz apsūdzētā faktisku klātbūtni tiesas procesā. Šo pašu pasākumu tādos pašos apstākļos varētu neizmantot arī tās dalībvalstis, kuras pierādījumu vākšanai var izmantot tikai videokonferences. Tomēr šīs valstis var izpildīt šādus EIR, ko izdod dalībvalstis, kurās minētās videokonferences ir atļautas, ar noteikumu, ka tiek garantētas apsūdzētā tiesības un šāds pasākums nav pretrunā izpildes dalībvalsts tiesību pamatprincipiem (sk. EIR direktīvas 24. panta 2. punkta b) apakšpunktu).

Paraugprakse:

- ▶ Ja nopratināmajai personai ir atšķirīgs statuss izdevējā dalībvalstī (liecinieks) un izpildes dalībvalstī (aizdomās turētais), personu nopratināšanas laikā būtu jāinformē par viņas tiesībām gan kā lieciniekam, gan aizdomās turētajam, kas viņai ir saskaņā ar tiesību aktiem katrā no abām dalībvalstīm.
- ▶ Tāpat arī videokonferences gadījumā aizdomās turēto / apsūdzēto aizsargā tiesības, ko piešķir abas tiesību sistēmas, t. i., tiesības, kas pastāv gan izpildes dalībvalstī, gan izdevējā dalībvalstī, un liecinieki un eksperti var izmantot tiesības nesniegt liecību, ja šīs tiesības piešķir kāda no tiesību sistēmām (sk. EIR direktīvas 24. panta 5. punkta e) apakšpunktu).

6.3. Nopratināšana ar telefonkonferences palīdzību (25. pants)

EIR direktīva paredz iespēju **nopratināt lieciniekus un ekspertus ar telefonkonferences palīdzību**, bet, šķiet, izslēdz šo iespēju attiecībā uz aizdomās turētajiem un apsūdzētajiem, jo EIR direktīvas 25. panta 2. punktā nav nekādas atsauces uz EIR direktīvas 24. panta 1. un 2. punktu.

6.4. Informācija par bankas un citām finanšu operācijām (27. pants)

EIR direktīvas 27. pants paredz iespēju izpildīt EIR, lai iegūtu finansiālus pierādījumus par personas, pret kuru ir uzsākts kriminālprocess, jebkāda veida kontiem jebkurā bankā vai citā finanšu iestādē, kas nav banka. Šis pants tādējādi neattiecas tikai uz aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, bet aptver arī **jebkuru citu personu**, attiecībā uz kuru šāda finanšu informācija tiek uzskatīta par nepieciešamu, ja lūgumā ir pietiekami pamatota tās izmantošana kriminālprocesā (samērīgums; *sk. arī* 27. apsvērumu).

6.5. Pierādījumu vākšana reāllaikā (28. pants)

Vairums dalībvalstu uzskata, ka EIR direktīvas 28. panta formulējums ir pietiekami plašs, lai dotu iespēju veikt tādus pasākumus kā videonovērošana, līdzsekošana vai izsekošana, izmantojot tehniskas ierīces (GPS) un piekļūstot datorsistēmai.

6.6. Telesakaru pārtveršana ar tehnisku palīdzību (30. pants)

Dominē dažādi viedokļi par to, vai EIR direktīvas 30. pantu varētu piemērot lūgumam uzstādīt slepenas noklausīšanās ierīci (piemēram, lai noklausītos sarunu automašīnā).

6.7. Telesakaru pārtveršana bez tehniskas palīdzības (31. pants)

EIR direktīvas 31. pants regulē **tās dalībvalsts informēšanu, kurā atrodas pārtveršanas subjekts un no kuras nav vajadzīga nekāda tehniskā palīdzība** (C pielikums). **Paziņojuma neesamība un/vai apstiprinājuma neesamība** varētu radīt bažas par pierādījumu pieņemamību. Dažās dalībvalstīs centrālā iestāde tiek uzskatīta par kompetentu saņemt C pielikumu, savukārt citās dalībvalstīs saņēmējs ir vietējā iestāde, ja tāda ir norādīta.

Apmērs, ciktāl informētajai iestādei būtu jāpārbauda, vai "pārtveršana nebūtu atļauta līdzīgā vietējā lietā" (EIR direktīvas 31. panta 3. punkts): pastāv dažādi viedokļi, sākot no vienkāršas formālas procesuālas pārbaudes līdz pat padziļinātai pārbaudei, saistībā ar kuru ir pieprasīta papildu informācija, lai veiktu izvērtējumu, kura rezultātā varētu tikt izbeigta pārtveršana un/vai pieņemts lēmums, kas pārtverto materiālu liedz izmantot kā pierādījumu. Jebkurā gadījumā valstu iestādēm nevar prasīt sniegt vairāk informācijas nekā prasīts A pielikumā. Paziņojums nav rīkojums atzīt izmeklēšanas pasākumu (A pielikums), bet vienkāršs citas valsts suverenitātes ievērošanas atspoguļojums.

EIR direktīvas 31. panta materiālā piemērošanas joma: pastāv dažādi viedokļi par to, vai šis noteikums ir piemērojams arī slepenas noklausīšanās ierīces gadījumā (piemēram, sarunas noklausīšanās automašīnā).

7. Specialitātes princips

Papildus specialitātes principa specifiskajai funkcijai attiecībā uz notiesāto personu izdošanu un nodošanu šo principu parasti piemēro arī savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgumiem par pierādījumu iegūšanu (piemēram, 2000. gada *MLA konvencijas 23. pants*). Tomēr **EIR direktīva skaidri nereglamentē specialitātes principu**, un dalībvalstīm ir atšķirīgi viedokļi jautājumā par to, vai specialitātes princips ir piemērojams EIR direktīvas kontekstā vai nav.

Šie atšķirīgie viedokļi ir veicinājuši dažādas pieejas EIR izdošanai vai izpildei. No izpildes dalībvalsts viedokļa raugoties, dažas dalībvalstis skaidri norāda, ka, izpildot EIR, pierādījumus var izmantot tikai konkrētās izmeklēšanas nolūkos; citas nenorāda neko, bet pieņem, ka pierādījumi netiks izmantoti citos nolūkos. No izdevējas dalībvalsts viedokļa raugoties,

dažas dalībvalstis uzskata, ka vienmēr ir nepieciešama izpildes dalībvalsts atļauja, pirms pierādījumi tiek izmantoti citā lietā; citas uzskata, ka šis posms nav vajadzīgs, jo izdevējistāde lemj un dalībvalstis attiecīgi nodos pierādījumus, ievērojot piemērojamo tiesisko regulējumu par datu aizsardzību.

Apzinātā paraugprakse

- ▶ Gadījumos, kad paralēli ir izmantota gan *JIT*, gan EIR, ieteicams EIR skaidri norādīt, ka pierādījumus, kas iegūti ar EIR (ārpus *JIT*), var darīt zināmus *JIT* locekļiem.
- ▶ Lai novērstu problēmas, vēlams atsevišķs izdevējas dalībvalsts lūgums, pirms pierādījumi tiek izmantoti citā/-os nolūkā/-os, kas nav minēti sākotnējā EIR.

8. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar citiem instrumentiem

8.1. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar iesaldēšanas instrumentiem

Priekšmets var būt vajadzīgs gan kā pierādījums, gan konfiskācijas nolūkos. Ja priekšmets tiek nodrošināts **pierādījumu vākšanai**, piemēro **EIR**. Lai **nodrošinātu priekšmetu ar mērķi pēc tam veikt tā konfiskāciju**, ir vajadzīgs **iesaldēšanas rīkojums** (sk. arī Pamatlēmumu 2003/577/TI). Ja priekšmets ir vajadzīgs abos minētajos nolūkos, tad parasti uzskata, ka EIR būtu izmantojams, ja primārais mērķis ir pierādījumu vākšana. Izdevējistādei ir jāveic šis izvērtējums un jāprecizē iesaldēšanas pasākuma mērķis.

Īpašuma iesaldēšana un konfiskācija, lai nodrošinātu restitūciju cietušajam, neietilpst EIR direktīvas darbības jomā; (joprojām tiek piemērots 2000. gada *MLA konvencijas 8. pants*; sk. arī **2.1. nodaļu. Ikviens izmeklēšanas pasākums un atbilstošie noteikumi**). Tā vietā būtu jāizmanto savstarpējas tiesiskās palīdzības lūgums. Ja EIR tiek izdots (pierādīšanas nolūkos) un īpašums pēc tam tiek nodots izdevējvalstij bez jebkādiem ierobežojumiem tā izmantošanai (tostarp tā atdošanai atpakaļ izpildvalstij), izdevējvalsts saskaņā ar saviem tiesību aktiem var lemt par restitūciju.

8.2. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar kopējām izmeklēšanas grupām

Vispārīgi runājot, EIR un *JIT* ir dažādi instrumenti, un katrā gadījumā būtu jāveic atsevišķs izvērtējums par to, kurš instruments būtu ieteicamākais un kādos apstākļos (piemēram, iesaistītās valstis, lietas sarežģītība, vajadzīgo izmeklēšanas pasākumu veids un skaits, paredzamās izmaksas utt.). Dažreiz **abus instrumentus var kombinēt** un pierādījumus, ko ieguvusi valsts, kas ir *JIT* dalībniece, ar EIR, kurš nosūtīts uz valsti, kas nav *JIT* dalībniece, var darīt zināmus visai *JIT* (ar EIR iekļautu nepārprotamu klauzulu, kas pieļauj pierādījumu kopīgošanu). Valstīs, kurās izpildiestādēm ir svarīga loma, labākais risinājums varētu būt *JIT*, nevis "tiesiskots" EIR režīms.

8.3. Eiropas izmeklēšanas rīkojums salīdzinājumā ar Eiropas apcietināšanas orderi

EIR direktīvas **25. apsvērumā** ir uzsvērts – ja persona ir jāpārved uz citu dalībvalsti kriminālvajāšanas nolūkā, tostarp, jānogādā šī persona tiesā, lai tā piedalītos lietas iztiesāšanā, būtu jāizdod Eiropas apcietināšanas orderis.

Tomēr EIR direktīvu varētu izmantot **personu pārvešanai, lai no attiecīgās personas iegūtu pierādījumus**. Tā kā šis pasākums ir saistīts ar brīvības atņemšanu, tiesnesim izdevējā dalībvalstī vajadzētu būt iesaistītam praktiskajā kārtībā saskaņā ar EIR direktīvas 22. panta 5. punktu.

8.4. Pārrobežu novērošana

Saskaņā ar EIR direktīvas 9. apsvērumu **direktīva neattiecas uz pārrobežu novērošanu**, kas minēta Konvencijā, ar ko īsteno Šengenas nolīgumu. Vairums dalībvalstu uzskata, ka pārrobežu novērošana ir policijas sadarbības jautājums un ka šādos gadījumos EIR nebūtu jāizdod. Citas dalībvalstis uzskata, ka pārrobežu novērošana ir tiesu iestāžu sadarbības jautājums. Dažas dalībvalstis ir arī paudušas viedokli, ka pārrobežu novērošana neietilpst EIR darbības jomā, ja vien procesā nav iesaistītas novērošanas ierīces, ģeolokācija un/vai sarunu noklausīšanās. Dažādās interpretācijas par EIR direktīvas darbības jomu var radīt problēmas. Viens jautājums ir ierobežojumi to pierādījumu izmantošanai, kuri iegūti ar pārrobežu novērošanas palīdzību. Dažās dalībvalstīs pierādījumus, kas iegūti, izmantojot šo pasākumu, var izmantot tiesā, turpretim citās valstīs – nevar.

Dažās dalībvalstīs, kurās EIR izdošana pārrobežu novērošanai nav iespējama, jo tā ir izslēgta no minēto valstu tiesību aktu darbības jomas, šo pasākumu, kas ietverts tām adresētajā EIR, joprojām ir iespējams īstenot, jo valstu tiesību aktos ir ņemtas vērā iespējamās atšķirības citu dalībvalstu tiesību aktos.

9. Eurojust un Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkla sniegtā palīdzī

9.1. Vispārīgas piezīmes

Eurojust un EJN var sniegt palīdzību un konsultācijas dažādos EIR īstenošanas posmos, tostarp sagatavošanas, nosūtīšanas, atzīšanas, izpildes un pēcpārbaudes posmos. Lai saprastu, vai konkrētajā gadījumā būtu ieteicams sazināties ar Eurojust vai EJN, lūgums skatīt kopīgo dokumentu "Palīdzība praktiķiem starptautiskajā sadarbībā krimināllietās, EJN un Eurojust".

Pirms tiek izdots EIR, Eurojust un EJN var, piemēram, palīdzēt: i) sagatavot EIR un precizēt juridiskos jautājumus; ii) identificēt kompetento saņēmējinstādi/izpildiestādi; iii) sniegt konsultācijas, kad tiek izdarīta izvēle, vai izmantot EIR vai citus (savstarpējas atzīšanas) instrumentus; iv) izstrādāt iespējamu sadarbības stratēģiju (tostarp paredzot termiņu).

Pēc tam, kad ir izdots EIR, izdevējinstāde vai izpildiestāde var lūgt Eurojust un EJN palīdzību tādos jautājumos kā, piemēram, vai: i) EIR ir saņemts pareizajā formā; ii) EIR ir gatavs izpildei (EIR direktīvas 9. panta 6. punkts); iii) ir apzināti visi šķēršļi (EIR direktīvas 7. panta 7. punkts); un iv) vai ir vajadzīga jebkāda papildu informācija/dokumenti (EIR direktīvas 11. panta 4. punkts);

Visos gadījumos, kad tiek uzsākta konsultāciju procedūra vai kad ir vajadzīga papildu informācija, Eurojust un EJN var **pildīt koordinatora lomu**. EIR paredz vairākas konsultāciju procedūras, saskaņā ar kurām var iesniegt lūgumu Eurojust un EJN sniegt palīdzību, piemēram, lai:

- ▶ pārbaudītu EIR relevanci (samērīguma pārbaude) (EIR direktīvas 6. panta 3. punkts);
- ▶ noskaidrotu jebkādas trūkumus vai pārbaudītu visu dokumentu autentiskumu (EIR direktīvas 7. panta 7. punkts);
- ▶ sekmētu EIR atzīšanu un izpildi (EIR direktīvas 9. panta 6. punkts);
- ▶ konsultētu par to, vai ir iespējams izmantot cita veida izmeklēšanas pasākumu un par iespēju atsaukt EIR (EIR direktīvas 10. panta 4. punkts);

- ▶ konsultētu par jebkādas vajadzīgās informācijas sniegšanu, ja pirms lēmuma pieņemšanas pastāv pamats atteikumam atzīt vai izpildīt EIR (EIR direktīvas 11. panta 4. punkts);
- ▶ apspriestu atbilstošos termiņus, kādi būtu vajadzīgi, lai veiktu konkrētu izmeklēšanas pasākumu gadījumos, kad termiņu ievērošana nav praktiski iespējama (EIR direktīvas 12. panta 6. punkts);
- ▶ konsultētu par pierādījumu nodošanu uz laiku (EIR direktīvas 13. panta 4. punkts);
- ▶ apmainītos ar informāciju par tiesiskās aizsardzības līdzekļiem (EIR direktīvas 14. panta 5. punkts);
- ▶ izlemtu, vai un kā sadalīt ārkārtas izmaksas (EIR direktīvas 21. panta 2. punkts); un
- ▶ precizētu jautājumus, kas saistīti ar pielikumā C iekļautās veidlapas aizpildīšanu (paziņojums par pārtveršanu, kam nav vajadzīga tehniskā palīdzība (EIR direktīvas 31. pants; C pielikums).

9.2. Eurojust

EIR direktīva būtībā ir divpusējas sadarbības instruments. Tā neattiecas uz daudzpusēju/vairāku jurisdikciju koordināciju vai daudzdisciplīnu dimensiju, kas saistīta ar cīņu pret transnacionālo organizēto noziedzību.

Sarežģītās daudzpusējās lietās, kurās pasākumi ietekmē dažādas valsts teritorijas daļas un kurās ir vajadzīga vienlaicīga koordinēšana ar citiem pasākumiem izdevējā dalībvalstī un/vai citās dalībvalstīs vai trešās valstīs, Eurojust var sniegt palīdzību. Tāpat arī izdevējinstādes var pajauties uz Eurojust, kad tās paredz, ka tās izdos EIR vairāku jurisdikciju gadījumos. Šajos gadījumos ir jāveic vairāki pasākumi dažādās dalībvalstīs, īpaši tad, ja izmeklēšanas pasākumi ir jāveic konkrētā kopīgas rīcības dienā, **koordinēti un vienlaicīgi dažādās valstīs**, ņemot vērā esošos **koordinācijas mehānismus, ko piedāvā Eurojust** (koordinācijas sanāksmes un koordinācijas centri).

Pirms koordinācijas sanāksmes vai pirms rīcības dienas bieži vien tiek sagatavots EIR projekts, lai izpildiestādes varētu sniegt komentārus nolūkā nodrošināt galīgā EIR netraucētu izpildi.

9.3. Eiropas Tiesiskās sadarbības tīkls

EJN kontaktpunkti rīkojas kā “**aktīvi starpnieki**” un palīdz izdevējiestādēm un izpildiestādēm veidot tiešos sakarus. Kā izklāstīts iepriekš, *EJN* kontaktpunkti sniedz palīdzību attiecībā uz EIR ikdienas situācijās. Sazināšanās ar *EJN* kontaktpunktiem ir izrādījusies īpaši noderīga steidzamos gadījumos, kā arī gadījumos, kad kompetentā apstiprinātāja iestāde izdevējā dalībvalstī nav bijusi pieejama, lai parakstītu EIR, nolūkā noskaidrot, kā rīkoties tālāk. Vēl viena situācija, kurā ieteicama saziņa ar *EJN* kontaktpunktiem, ir gadījumos, kad ir jāveic vairāki pasākumi dažādos konkrētas izpildes dalībvalsts ģeogrāfiskajos apgabalos.

EJN tīmekļa vietnē atrodama informācija un rīki ES tiesību instrumentu praktiskai piemērošanai, tostarp EIR direktīva. Šeit praktiķi var atrast EIR direktīvu visās ES valodās, informāciju par EIR direktīvas transponēšanas statusu

(piemēram, spēkā stāšanās diena attiecīgajās dalībvalstīs, paziņojumi un saites uz valstu tiesību aktiem), kompetentās iestādes, valodas, kādas pieņemtas attiecīgajās dalībvalstīs, un A, B un C pielikumus visās ES valodās *Word* formātā utt.

Tīmekļa vietne nodrošina šādus praktiskus tiešsaistes rīkus:

- ▶ **Kompendijs**, kas ļauj sastādīt EIR tiešsaistē un EIR veidlapas nemainīgās daļas nekavējoties pārtulkot jebkurā oficiālajā ES valodā;
- ▶ **Tiesu atlants**, ko izmanto, lai identificētu vietējo iestādi, kas ir kompetenta saņemt EIR;
- ▶ **“Fiches Belges,”** kas sniedz kodolīgu praktisku un juridisku informāciju par vairākiem izmeklēšanas pasākumiem, un
- ▶ **Tiesu bibliotēka**, kuras krājumos ir daudzi noderīgi dokumenti, piemēram, trīs EIR pielikumu *Word* versijas un valstu EIR rokasgrāmatas, ja tādas ir pieejamas. Šīs EIR rokasgrāmatas, ja tās ir kopīgotas ar *EJN*, tiek augšupielādētas *ENJ* tīmekļa vietnē; un piekļuve tām ir ierobežota.

Bibliogrāfija

Direktīva 2014/41/ES (2014. gada 3. aprīlis) par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās

Ziņojums par rezultātiem, kas gūti *Eurojust* sanāksmē par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu, Hāga, 2018. gada 19.–20. septembris

2017. gada secinājumi par EIR – *EJN* 48. un 49. plenārsēde Maltā un Tallinā

EJN 2018. gada secinājumi par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu

EJN dokuments, “Kompetentās iestādes, pieņemamās valodas, steidzami jautājumi un EIR direktīvas darbības joma”

Eurojust/EJN piezīme par “atbilstošo noteikumu” nozīmi un piemērojamo tiesisko regulējumu atliktas EIR direktīvas transponēšanas gadījumā

Beļģijas Karalistes, Bulgārijas Republikas, Igaunijas Republikas, Spānijas Karalistes, Austrijas Republikas, Slovēnijas Republikas un Zviedrijas Karalistes iniciatīva Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvai par Eiropas izmeklēšanas rīkojumu krimināllietās – Saraksts ar šobrīd spēkā esošo tiesību instrumentu noteikumiem, kuri var tikt skarti (Padomes dok. 14445/2011)

Kopīgais dokuments “Palīdzība praktiķiem starptautiskajā sadarbībā krimināllietās, *EJN* un *Eurojust*”



Eurojust, Johan de Wittlaan 9, 2517 JR The Hague, The Netherlands
www.eurojust.europa.eu • info@eurojust.europa.eu • +31 70 412 5000
Twitter & LinkedIn: @Eurojust

Print: *Catalogue number:* QP-02-19-415-LV-C • *ISBN:* 978-92-9490-387-7 • *DOI:* 10.2812/486553
Pdf: *Catalogue number:* QP-02-19-415-LV-N • *ISBN:* 978-92-9490-371-6 • *DOI:* 10.2812/237191